

«De beste blant oss» dropper ut

Rune Johan Krumsvik

professor ved Institutt for pedagogikk, Det psykologiske fakultet, UiB

Lise Øen Jones

førsteamanuensis ved Institutt for biologisk og medisinsk psykologi, Det psykologiske fakultet, UiB

Frafall fra ph.d.-programmene er høyere enn fra videregående skole. Tydeligere krav, retningslinjer og vurderingskriterier vil kunne bedre gjennomstrømmingen. Doktorgradskandidater er selve kronjuvelen i utdanningssystemet vårt. Likevel er den gjennomsnittlige gjennomstrømmingen her til lands på ph.d.-nivå bare 65,8 prosent (KD, 2016a), og innen psykologi hadde bare 70 prosent av 2006-kullet og 58 prosent av 2008-kullet fullført doktorgraden etter 6 år (Stranden, 2015). Hva er grunnen til at det er høyere frafall på doktorgradsnivå enn i videregående skole (SSB, 2015)? En litteraturgjennomgang viser at man har for lite forskningsbasert kunnskap om hvorfor de tilsynelatende mest selekterte studentene i vårt utdanningssystem – doktorgradskandidatene – dropper ut (Golde 2000; 2005; Krumsvik, 2016).

Den artikkelbaserte doktoravhandlingen blir stadig vanligere både nasjonalt og internasjonalt. Men hva er kravene og retningslinjene for en slik avhandling, og hvordan vurderes kvaliteten? Vi gjennomførte en litteratur-review for å se nærmere på hva styringsdokumenter, forskningsrapporter og vitenskapelige artikler sier om temaet, og om det er noen likheter og variasjoner nasjonalt og internasjonalt når det gjelder retningslinjer og vurderingskriterier (Krumsvik, Øfstegaard, & Jones, 2016). I tillegg beskriver boken *En doktorgradsutdanning i endring* (Krumsvik, 2016) nærmere hvordan «the silent revolution» innen doktorgradsutdanning internasjonalt utspiller seg her til lands, og hva forskningsveiledning har å si for gjennomstrømmingen på doktorgradsnivå.

Hele 34,2 prosent av norske doktorgradskandidater og 40–50 prosent av de internasjonale fullfører ikke sin doktorgrad

Man har cirka 9300–9500 doktorgradskandidater i Norge (2012–2016) (KD, 2016a), og man registrerer at både antallet avlagte doktorgrader og kvaliteten på norsk doktorgradsutdanning har utviklet seg i positiv retning (NIFU, 2012; KD, 2016b) siden den sist ble evaluert i 2002 (Norges forskningsråd, 2002). 77 prosent av avlagte doktorgrader i Norge i 2010 var artikkelbaserte avhandlinger, og innen medisin/helse var det hele 99 prosent artikkelbaserte avhandlinger i 2010, mens innen humaniora var majoriteten monografier (NIFU, 2012). Ut fra et vurderingsforskningsperspektiv (Black et al., 2005; Black & Wiliam, 2009; Carless et al., 2010; Hattie & Timperley 2007) er det viktig at doktorgradskandidatene, veilederne og doktorgradskomiteer vet hvilke krav, retningslinjer og vurderingskriterier som stilles til slike artikkelbaserte doktoravhandlinger, men ifølge NIFU (2012) mangler 29 prosent av doktorgradsprogrammene i Norge skriftlige retningslinjer for denne typen avhandlinger. Medisin utmerker seg som det fagområdet som har mest presise retningslinjer på tvers av alle institusjoner, mens 7 av 8 naturvitenskapelige fakulteter ved norske universiteter sier de ikke har slike retningslinjer for naturvitenskapelige artikkelbaserte avhandlinger (NIFU, 2012). Hva finner man så internasjonalt?

Eksisterende litteratur internasjonalt viser at det er stor variasjon mellom ulike universiteter og mellom ulike fagområder når det kommer til krav og retningslinjer for artikkelbasert ph.d. (Sharmini, Spronken-Smith, Golding & Harland, 2015). Det appelleres gjentakende om universelle retningslinjer, da dette vil gjøre det tydeligere for studenter, veiledere og opponenter hva som forventes av denne typen ph.d. (Sharmini et al., 2015). Badley (2009) konstaterer at det er relativt lite forskningslitteratur som omhandler artikkelbasert ph.d., og vi finner den samme tendensen i vår litteraturgjennomgang, som viser at det er behov for klarere krav, retningslinjer og vurderingskriterier (Krumsvik et al., 2016).

Gjennomstrømning på ph.d.-nivå

Kan mangelen på slike krav, retningslinjer og vurderingskriterier spille inn på gjennomstrømningen på ph.d.-nivå? Hele 34,2 prosent av norske doktorgradskandidater (KD, 2016a) og 40–50 prosent av internasjonale doktorgradskandidater (Golde, 2000) fullfører ikke sin doktorgrad. Det mest oppsiktsvekkende med dette er at det altså er de mest selekterte studentene i hele utdanningssystemet som dropper ut mest – på tross av at de også er de eneste her til lands med 3–4 års fullfinansiert utdanningsløp. Og nylig ble det avdekket at blant 1244 ph.d.-studenter i Sverige oppgir hele 37 prosent at de har vurdert å hoppe av og avslutte sitt doktorgradsløp (Josefsson et al., 2016). En vesentlig faktor som går igjen i den svenske studien og i de fleste internasjonale studiene, er aspekter knyttet til veiledning (Girves & Wemmerus, 1988; Golde, 2005; Josefsson et al., 2016; Peelo, 2011; Weil, 1989). Uklarheter rundt hva forskningsveiledning innebærer, uklar rolleforståelse blant veiledere og kandidater samt varierende veiledningskompetanse ser ut til å være spesielt utbredte årsaker til at veiledningen ikke fungerer som den skal (Bartlett & Mercer, 2000; Dysthe & Samara, 2006; Ives & Rowley, 2005; Peelo, 2011). Samtidig understreker Peelo (2001) og Bartlett og Mercer (2001) at uklar rolleavklaring også spiller inn, og at veiledere tidvis opplever en nærmest umenneskelig byrde av forventninger som skal innfris: «(...) confidante, source of intellectual inspiration, resource manager, grant application writer, navigator of institutional tangles, manager of change, personal motivator, writing teacher, editor, career mentor, and networker» (s. 4). På grunn av disse uklare rolleforventningene til veiledere undersøkte Peelo (2011) doktorgradskandidaters og veilederes metakognitive og selvvrderingsperspektiv omkring sine ulike roller, og hva som er viktigst for å fullføre en doktorgrad. Undersøkelsen viser at doktorgradskandidater og veiledere er relativt samstemte om at det er de mer personlige egenskapene som «persistence», «capacity to work independently» og «resilient» som har størst betydning. Peelo (2011) påpeker at dette er spesielt viktige personlige kvaliteter på ph.d.-nivå, da man som doktorgradsstipendiat er prisgitt et utdanningsløp som ofte er knyttet til svært mye usikkerhet, hindringer, stress og prestasjonskrav. Å leve daglig med dette gjennom 3–4 år krever utholdenhet, motstandsdyktighet og andre personlige egenskaper, og i dette ligger også evnen til å arbeide selvstendig, sammen med andre samt med veileder. Også i denne studien er «supervision» løftet frem som en viktig faktor for å klare å slutføre doktorgraden (Peelo 2011).

Avslutning

Det er liten tvil om at norsk doktorgradsutdanning har blitt forbedret på en rekke områder de siste 10 årene (NIFU, 2012), men når over en tredjedel av «de beste blant oss» – doktorgradskandidatene – dropper ut, bør man undersøke hva det skyldes, og iverksette nødvendige tiltak. Et første tiltak ut fra vår litteraturgjennomgang er å utvikle klarere krav, retningslinjer og vurderingskriterier for den

artikkelbaserte ph.d.-avhandlingene. Videre kan det vurderes om forskningsveiledning på ph.d.-nivå bør få et sterkere fokus i tiden fremover, om kravene til kandidatrollen bør tydeliggjøres tidligere i seleksjonsfasen, samt om «kombinasjonsstillinger» hvor doktorgradskandidater prøver å ta doktorgrad kombinert med annen jobb, er forenelig med å fullføre et doktorgradsløp.

Referanser

- Badley, G. (2009). Publish and Be Doctor-Rated: The PhD by Published Work. *Quality Assurance in Education: An International Perspective*, 17, 331–342.
- Bartlett A. and Mercer, G. (2000). Reconceptualizing Discourses of Power in Postgraduate Pedagogies. *Studies in Higher Education*, 5, 195–204
- Bartlett A. and Mercer, G. (2001). *Postgraduate Supervision: Transforming (R)Elations*. New York: Peter Lang.
- Black, P., Harrison, C., Lee, C., Marshall, B., & Dylan, W. (2005). *Assessment for learning Putting it into practice*. Berkshire: Open University Press
- Black, P., & Wiliam, D. (2009). Developing the Theory of Formative Assessment. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 21, 5–31.
- Carless, D., Salter, D., Yang, M., & Lam, J. (2010). Developing sustainable feedback practices. *Studies in Higher Education*, 36, 395–407.
- Dysthe, O. & Samara, A. (2006). *Forskningsveiledning på master- og doktorgradsnivå*. Oslo: Abstrakt Forlag
- Girves, J.E., & Wemmerus, V. (1988). Developing models of graduate student degree progress. *Journal of Higher Education*, 59, 163–189.
- Golde, C.M. (2000). Should I stay or should I go? Student descriptions of the doctoral attrition process. *The Review of Higher Education*, 23, 199–227.
- Golde, C.M (2005). The Role of the Department and Discipline in Doctoral Student Attrition: Lessons from Four Departments. *The Journal of Higher Education*, 6, 669–700.
- Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The Power of Feedback. *Review of Educational Research*, 1, 81–112.
- Ives, G., & Rowley, G. (2005). Supervisor selection or allocation and continuity of supervision: Ph.D. students' progress and outcomes. *Studies in Higher Education*, 30, 535–555
- Josefsson, K.A., Bergenzaun, L., Svensson, S.F., Lundquist, S., Peterson, P. & Lindberg-Sand, Å. (2016). «Should I Stay or Should I Go». Tolvhundra doktoranders syn på avhopp och akademisk karriär. Lund: Lund University
- Krumsvik, R.J.; Øfstegaard, M.; Jones, L.Ø. (2016). Retningslinjer og vurderingskriterier for den artikkelbaserte ph.d.-avhandlingen. *Uniped*, 39, 78–94.
- Krumsvik, R.J. (2016). *En doktorgradsutdanning i endring. Et fokus på den artikkelbaserte ph.d.-avhandlingen* (under utgivelse). Oslo: Fagbokforlaget
- Kunnskapsdepartementet (2016a). *Tilstandsrapport for høyere utdanning 2016*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Kunnskapsdepartementet (2016b). *Forskningsbarometeret for høyere utdanning 2016*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- NIFU (2012). *PhD education in a knowledge society. An evaluation of PhD education in Norway*. Report 25/2012. Oslo: NIFU.
- Norges Forskningsråd (2002). *Evaluering av norsk forskerutdanning*. Oslo: Norges Forskningsråd
- Peelo, M. (2011). *Understanding Supervision and the PhD*. London: Continuum Publishing Corporation

- Sharmini, S., Spronken-Smith, R., Golding, C., & Harland, T. (2015). Assessing the doctoral thesis when it includes published work. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 40, 89–102.
- Statistisk Sentralbyrå (2015). Gjennomstrømning i videregående opplæring, 2010–2015. Oslo: SSB.
- Stranden, A.L. (2015). *Mange faller fra doktorgraden i psykologi*. Forskning.no. Hentet 20.05.2016 fra: <http://forskning.no/2015/12/psykologi>
- Weil, R.L. (1989). *Factors affecting doctoral students' time to degree*. Unpublished PhD. Dissertation. Claremont Graduate School.